

Edukace

PhDr. Natália Beharková, Ph.D.

jarní semestr

VS kombinovaná forma

2. ročník

LF MU

Vyhláška 55/2011 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků

I.

□ § 4 písm. j. **Všeobecné sestry**

edukovat pacienty, případně jiné osoby v ošetrovatelských postupech a připravovat pro ně informační letáky

□ § 54 **Všeobecná sestra se specializovanou způsobilostí**

a) bez odborného dohledu a bez indikace

1 edukovat pacienty, případně jiné osoby ve specializovaných ošetrovatelských postupech a připravovat pro ně informační materiály

b) na základě indikace lékaře

2 edukovat pacienty, případně jiné osoby ve specializovaných diagnostických a léčebných postupech

Vyhláška 55/2011 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků

II.

§ 57 Dětská sestra

6 edukovat rodiče nebo jiného zákonného zástupce dítěte ve výchově a ošetrovatelské péči o dítě v jednotlivých vývojových obdobích, a to převážně ve výživě, včetně kojení, hygieně a dále v oblasti preventivních prohlídek a dispenzární péče;

§ 59 Komunitní sestra

5 edukovat pacienta a jím určené osoby v oblastech prevence onemocnění, přitom spolupracovat s fyzioterapeutem, nutričním terapeutem a zdravotně-sociálním pracovníkem,

§ 61 Sestra pro péči v chirurgických oborech

5 edukovat pacienta a jím určené osoby v oblastech prevence a ošetrování; přitom spolupracovat s fyzioterapeutem, nutričním terapeutem a zdravotně-sociálním pracovníkem,

§ 65 Sestra pro pracovní-lékařskou péči

g) provádět edukaci pracovníků, v rozsahu své specializované způsobilosti zajišťovat

Legislatíva SR

Zbierka zákonov č. 364/2005 ktorou sa určuje **rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom** a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom

Vymedzenie základných pojmov

- edukáciou v ošetrovatelstve a edukáciou v pôrodnej asistencii poskytovanie potrebných vedomostí a nácvik zručností súvisiacich s poskytovaním ošetrovateľskej starostlivosti a starostlivosti v pôrodnej asistencii

§ 2 Rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne

- edukuje osobu, rodinu alebo komunitu o ošetrovateľskej starostlivosti s dôrazom na sebestačnosť

§ 4 Rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne

- edukuje ženu o prevencii, diagnostike a liečbe gynekologických ochorení vrátane ochorení prsníka
- vykonáva návštevy v rodinách šestonediel'ok, sleduje ich zdravotný stav a edukuje ženu o starostlivosti o dieťa
- ....
- poskytuje edukačné programy na prípravu na rodičovstvo a

Edukace (Ed.) – souhrn tradičních pojmů „výchova a vzdělávání“

- Educare (lat.) – vzdělávání
- Education (angl.) – vzdělávání, výchova

- Proces

výchovy a vzdělávání
jedince

- soustavného ovlivňování chování a jednání jedince
- Cíl - navodit pozitivní změny v dovednostech, postojích a návycích.
- (Cíl – nejen získat určité vědomosti a poznatky, ale dosáhnout změny v chování jedince, přeměna hodnotových a vztahových postojů, citových a volných struktur osobnosti)

Terminologie

□ Výchova

*„... proces **záměrného a cílevědomého působení na vychovávaného**, a to zejména cestou vytváření a ovlivňování podmínek pro rozvoj dětí a mladých lidí, pro jejich vlastní bytí se sebou samými, s druhými lidmi, se společenstvím, s přírodou.“*

Terminologie

- **Výuka** – prostor pro vyučování a učení (U – Ž sledují určité cíle a naplňují tím očekávání společnosti)
- **Vzdělávání** – proces, který u jedince rozvíjí jeho vědomosti, dovednosti, návyky a schopnosti. Výsledným efektem je vzdělanost, vzdělání, kvalifikace
- **Vzdělanost** – odráží celkovou úroveň vzdělání v sociální skupině, státě, národě

Terminologie

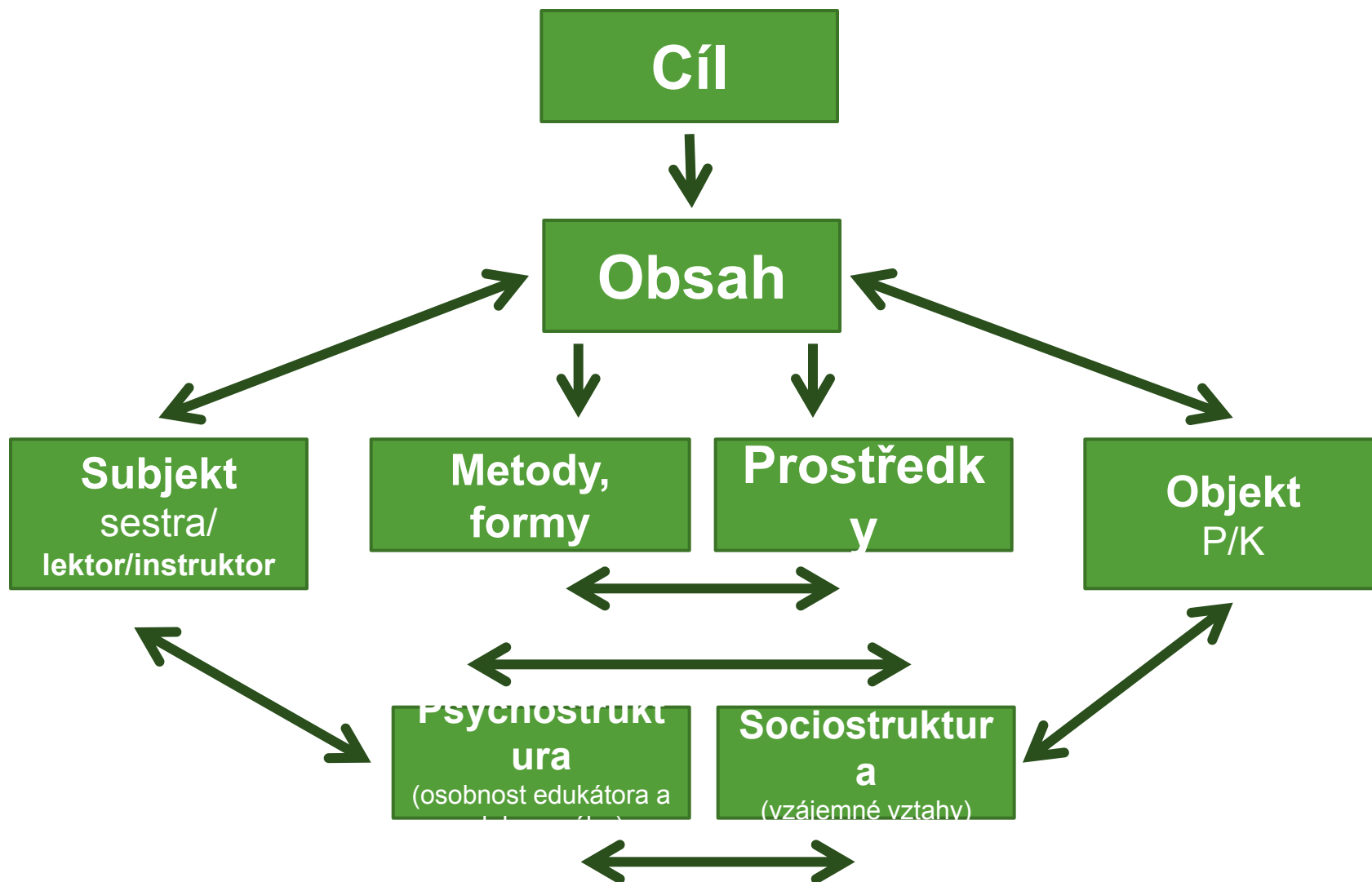
- **Edukátor/ka** – ten, kdo někoho edukuje
- **Edukant/ka** – ten, kdo se od někoho učí
- **Edukační konstrukty** - všechny teorie, modely, plány, scénáře, prognózy, zákony, předpisy i jiné teoretické výtvořy, které nějakým způsobem určují či ovlivňují reálné edukační procesy (osnovy předmětů, učebnice, výukové filmy, monografie, publikace, kuchařky, rady P/K od zdravotníků, pokyny Ústřední volební komise pro občany jak hlasovat...)
- **Edukační prostředí** - vnější a vnitřní (fyzikální, psychosociální – statické /klima/ a proměnlivé

Základní pedagogická terminologie (Švec, 2002, in Juřeníková)

Stránky rozvoje jedince	Druhy učení	Domény edukace			
		Edukační procesy	Cíle a výsledky edukace	Úroveň edukace	Možnosti a hranice edukace
Intelektový rozvoj	kognitivní	vzdělávání	vzdělávání	vzdělanost	vzdělavatelnost
Citový a volný rozvoj	sociální	vychovávání	vychování	vychovanost	vychovatelnost
Senzomotoric ký rozvoj	percepčně- motorické	výcvik	vycvičenost	vycvičenost	vycvičitelnost

Podmínky a vztahy v didaktickém procesu v ošetrovatelství (Kuberová, 2010)

Edukační proces

Tu bakalářskou práci zpracujete takhle....

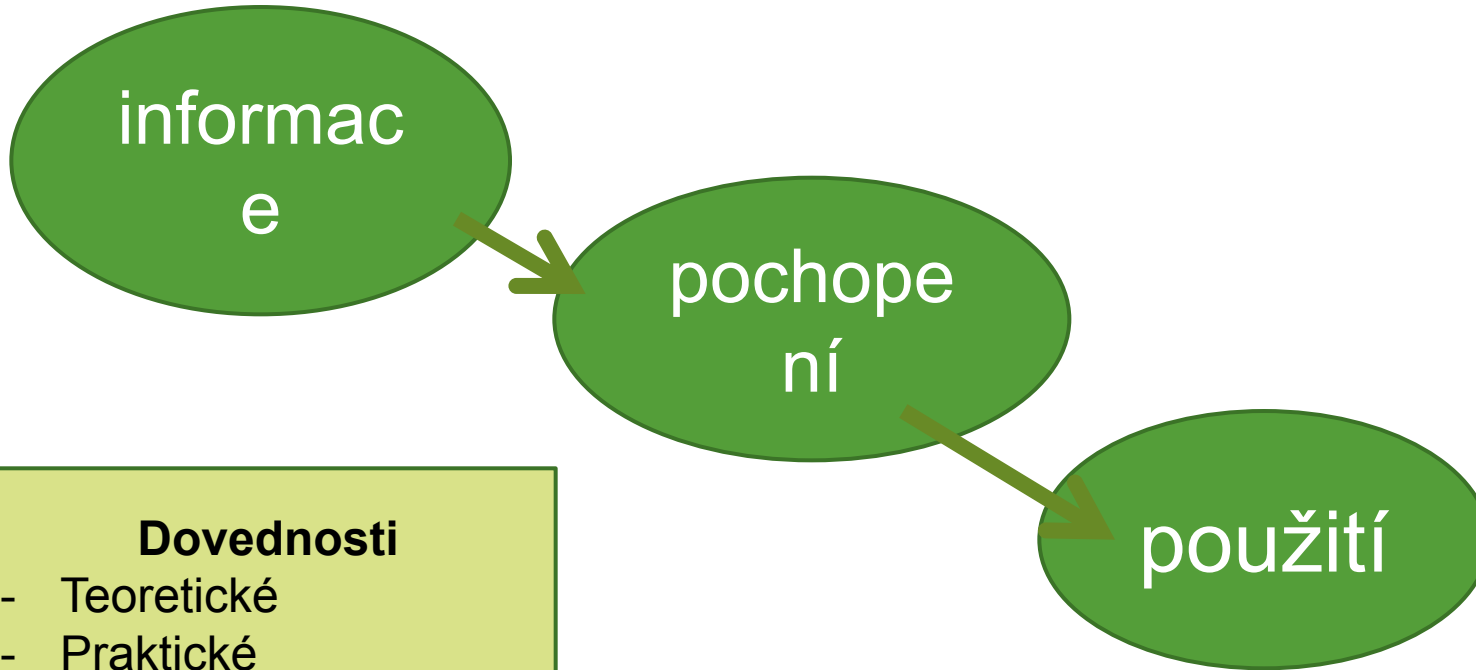
Vyučující
Učí se
Učení
pokud absence nelze hovořit
o EP

Edukační proces = jakákoli činnost, jejímž

prostřednictvím

nějaký subjekt (T) instruuje (vyučuje) a
nějaký subjekt (P) se učí

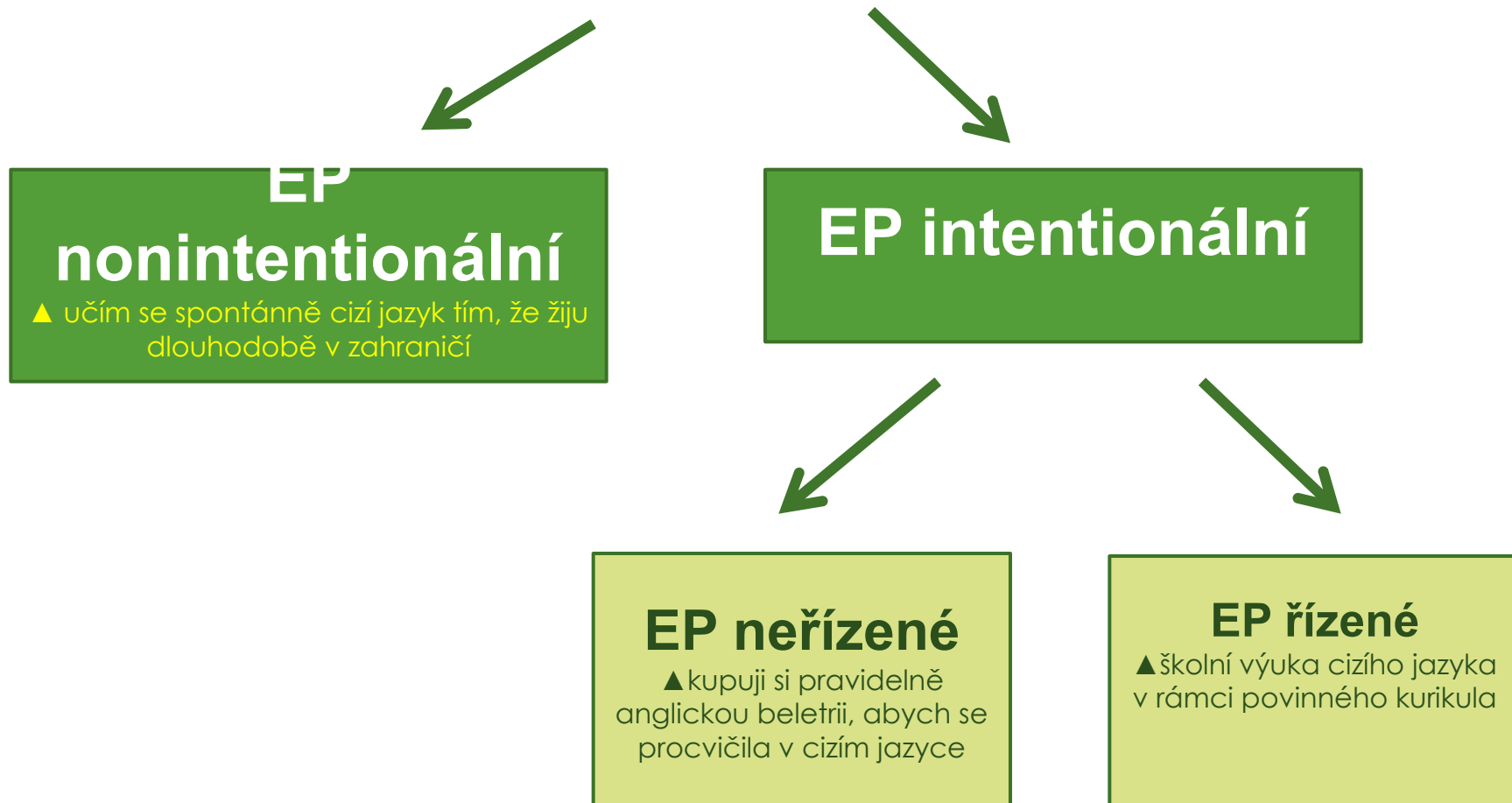

Dovednosti

- Teoretické
- Praktické
- Nové návyky

- vede lidi k pochopení zdraví a nemoci
- učí zdravému/žádoucímu chování, hyg. návykům, stravovacím zvyklostem, vyhýbání se rizikům
- poznání svého zdravotního stavu, event. odchylek (TK, glykémie, cholesterol v krvi...)
- první pomoc
- poradit si s prvními příznaky nemoci u členů rodiny ...

▲ Edukační procesy podle míry intencionality

Edukační procesy

Typy:

- **Bezděčné** (náhodné, spontánní učení) – čtení novin, sledování pravidelného programu o módě...
- **Intencionální** (záměrné) učení – uvědomujeme si dobu i délku učení

Dispozice - vnitřní dispozice (gramotnost, IQ, motivace...)

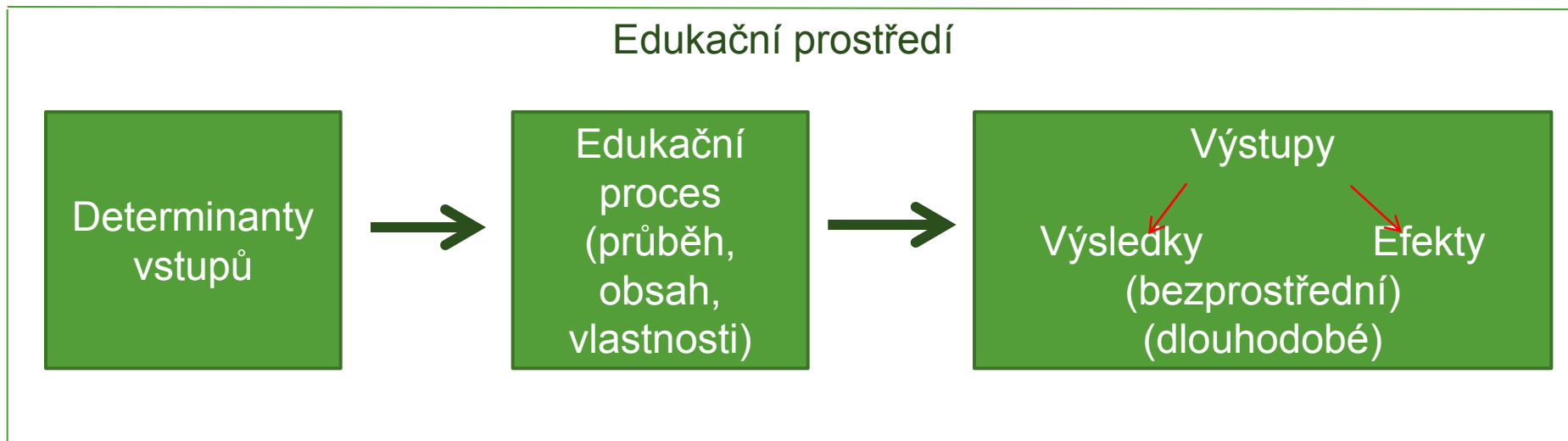
- vnější (učební text, PC...)

▲ novomanželka - recept na nedělní oběd

- **Řízené** učení – učení regulováno, organizováno z vnějšku

Interakční model edukačního procesu

Geografické, sociální, ekonomické, politické prostředí

Edukace v ošetrovateľství

Předpoklady EDUKÁTORA

- teoretické znalosti
- praktické dovednosti
- komunikační schopnosti (verbální i neverbální)
- motivace, získání P/K pro spolupráci, důvěra
- ochota P/K pomoci, zájem o P/K
- schopnosti poradce a vlastnost předávat informace – Pg. vlohy (▲ dávkování info)
- osobnostní předpoklady sestry – odpovědnost, empatie, vlídné jednání, trpělivost

Role edukátorky

- zjišťuje individuální znalosti a dovednosti P/K ve vztahu k udržení a obnově zdraví
- poskytuje P/K/rodinným příslušníkům potřebné info. (▲o nemoci, zdr. stavu, dg. a Th. dle svých kompetencí) v rámci OP
- rozvíjí P/K dovednosti pro zvládnutí jeho problému
- utváří a formuje uvědomělé/zodpovědné chování a konání jedince/skupiny v zájmu zachování/obnovení zdraví (tzn. pomáhá P/K uchovat optimální úroveň zdraví, motivuje ke změně chování v prospěch zdraví, poučení o životosprávě, rizik. faktorech...)
- edukační materiály, rady, návody...

Konkrétní činnosti sestry

- hodnotí P/K schopnosti
- dg. P/K problém, kt. je nutno edukací napravit
- poskytuje adekvátní informace
- zlepšuje P/K znalosti a dovednosti
- demonstruje konkrétní způsoby pro dosažení cílu
- průběžně hodnotí pokroky, kt P/K dosahuje
- vyžaduje zpětnou vazbu

Realizace edukace v ošetrovatelství

- ambulantně
- v průběhu hospitalizace
- domácí péče – v čase návštěv
- rekondiční pobyty
- lázeňské/léčebné pobyty
- telefonicky/elektronickou podporou

Edukace ve zdravotnictví

- předcházení nemoci
- udržení nebo navrácení zdraví
- zkvalitnění života P/K

Uplatnění Ed. v rámci prevence:

- Primární - Ed. → zdraví jedinci

Prevence nemoci, zdraví prospěšná opatření

- Sekundární - Ed. → již nemocní P/K

Ovlivnění vědomostí, dovedností, postojů – pro zlepšení stavu + zabránění komplikací (odvykání kouření...)

Dodržování th. režimu, udržení soběstačnosti, prevence recidivy nemoci

- Terciární – Ed → jedinci, kt. mají již trvalé a ireverzibilní změny zdr. stavu

Zlepšení Q života a zabránění zhoršení

Typy edukace

- **základní** - nové informace/dovednosti - cíl motivovat ke změně postojů, hodnotové orientace (▲ Ed. P/K s nově diagnostikovaným onemocněním, péče o chrup u dětí Ed. rodičů i dětí)
- **komplexní** - výchova v širším smyslu
  - etapovité předávání komplexní informace, k osvojení aktivit pro udržení nebo zlepšení zdravotního stavu ▲ edukační kurzy pro celiaky, diabetiky
  - vzdělávací působení - zaměřeno na rozvoj vědomostí, dovedností, návyků a schopností
  - výchovné aktivity - směřují k rozvoji postojů, potřeb, zájmů a chování jednotlivců
- **redukční** - navazujeme na předchozí vědomosti a dovednosti edukanta - cíl – prohloubit stávající znalosti (▲ P/K s IM akutní fáze – přizpůsobené info pro „přežití“, po odeznění

Cílové skupiny

- **Nedeterminované sk.** – nejsou jasně daná kritéria pro zařazení do Ed. (▲ diváci momentálně sledující program s tematikou výživa...)
- **Determinované sk.** – stanovena kritéria – věk, druhu nemoci (▲ letáky pro diabetiky, péče o dětský chrup)
- **Cílová uživatelská sk.** – individuálně plánovaná Ed., dle Ed. potřeby (▲ diabetik v diabetologické AMB)
výhoda – lze pozorovat efekt Ed.

A decorative header consisting of two horizontal bars. The left bar is a lighter shade of green and is shorter, while the right bar is a darker shade of green and spans the rest of the width.

Pojmenujte bariéry při edukaci

Bariéry - brzdí/znesnadňují Ed.

Zdr. systém

Zdravotnický pracovník:

- absence empatie, lidskosti
- ignorace P/K potřeb
- neefektivní/neproduktivní K.
- osobnostní předpoklady ZP
- neschopnost týmové spolupráce
- podceňování významu Ed.
- nedostatečné vědomosti
- nedostatečná příprava/čas
- nevhodné prostředí (ztráta soukromí, důstojnosti, sebekontroly, soc. izolace)

Ed. - nekoncepční, neadekvátní,

P/K

- stres/bolest v akut/chron. stadiu nemoci
- charakter nemoci (Alzheimer..), poruchy smyslového vnímání
- maladaptace na nemoc
- emoce, strach/obava/nejistota z budoucnosti/ prognóza nemoci
- věk
- celkový stav organismu
- osobnost
- etnokulturní/jazykové bariéry

Ed. - nedostatečná motivace

- popření potřeby Ed.

- neschopnost nést odpovědnost

Zásady

- individuální, holistický přístup
- empatie, takt, trpělivost
- adekvátnost aktuálnímu zdrav. stavu P/K
- délku, čas a typ poskytovaných informací řídit podle potřeby P/K
- optimální prostředí
- vhodné didaktické metody/strategie Ed.

Fáze edukace v ošetřovatelství

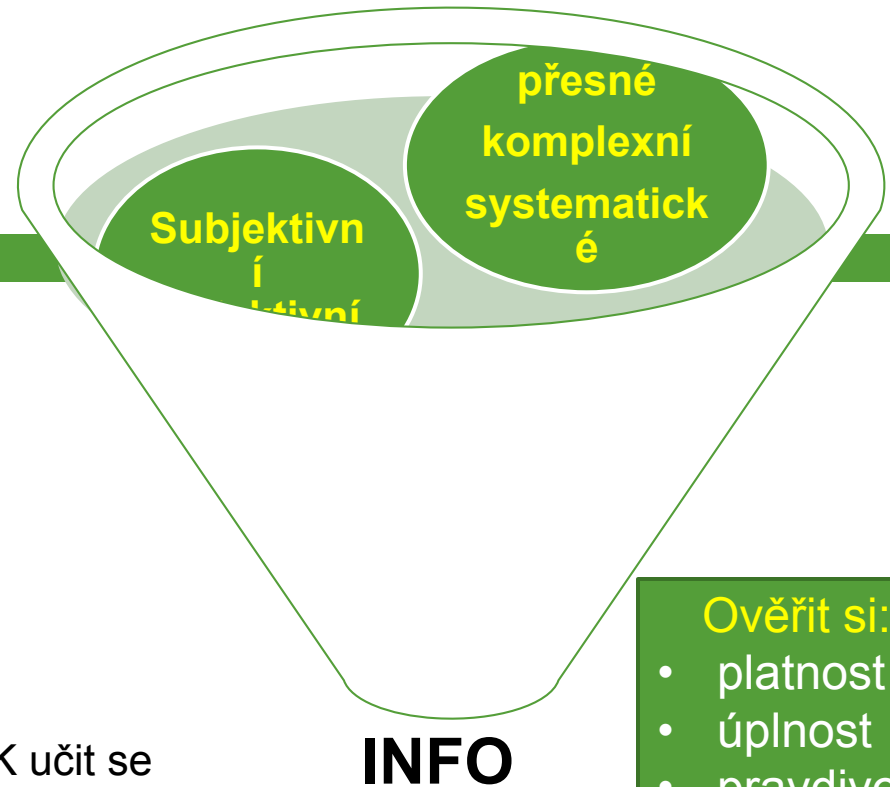
Edukace a ošetrovateľský proces

Edukace	Fáze/kroky/etapy Oše. proces	Činnosti v oše. procese
Počáteční pedagogická diagnostika	Posouzení	Získávání info o P/K
Projektování	Stanovení oše. dg.	Stanovení oše. problému, stanovení příčiny, projevů a důsledků těchto problémů
	Plánování oše. péče	Sestavení plánu oše. péče pro vyřešení oše. problémů P/K
Realizace	Realizace oše. plánu	Realizace intervencí pro uspokojení potřeb P/K a odstranění oše. problému
Upevňování a prohlubování učiva		
Fáze zpětné vazby	Hodnocení	Hodnocení výsledků oše. péče

Edukace a ošetrovateľský proces

Edukace proces	Fáze/kroky/etapy	Oše.
	Počáteční pedagogická diagnostika – odhad úrovně dovedností, vědomostí, návyků, postojů Ed. a zjištění ed. potřeby – důležité pro vytýčení cílů	Posouzení
	Projektování (plánování a příprava) – naplánování cílů, volba metod, formy, obsahu Ed., pomůcek, časový horizont, způsob evaluace	Stanovení oše. dg. Plánování oše. péče
	Realizace - motivace ed., expozice (sdělení nových poznatků), fixace (procvičování, opakování), průběžná dg. (ověření pochopení učiva a zájem edukanta) aplikace (využití získaných vědomostí a dovedností)	Realizace oše. plánu
	Upevňování a prohlubování učiva	

Posuzování

Ověřit si:

- platnost
- úplnost
- pravdivost
- správné pochopení

Spolupráce
v týmu

□ ...

□ Určení potřeby P/K učit se:

- od P/K,
- chování P/K,
- odborníci ve zdravotnictví

□ Důležité info o P/K:

- pohotovost P/K, schopnost (předpoklady) P/K učit se
- motivace
- společensko-ekonomické faktory
- styl učení
- názory na zdraví a jejich praktikování
- věk
- vzdělání
- postoj P/K k sobě samému/ nemoci/životu, hodnotový žebříček
- psychický stav (vnímání, paměť, myšlení), zdrav. stav (charakter a fáze nemoci, poruchy smysl. vnímání)

Diagnostika

Edukacní potřeba = deficit v oblasti vědomostí, dovedností, návyků a pozitivních postojů edukanta ke svému zdraví, kdy tyto nedostatky mohou negativně ovlivnit zdraví edukanta v současnosti i v budoucnosti

- stanovení edukační diagnózy (vymezení problému a potřeb jedince, stanovení dle priorit)

Oše. Dg. - zahrnuje potřebu poznání a učení P/K//rodiny, lze jej formulovat jako **primární problém, příčinu problému, nebo součást jiné oše. Dg.**

Primární prevence → na zdraví a změněné zdravotní návyky

Sekundární prevence → dg. ve vztahu k P/K potřebám něco se naučit

Cíle kognitivní - vzdělanostní

afektivní - změna postojů

psychomotorické - osvojení zručnostní dovednosti

Nejčastější dg. Nedostatečné znalosti (00126)

Snaha zlepšit znalosti (00161)

Doména 5
Percepce/kognice
e

Třída: Kognice

Nedostatečné znalosti (00126)

Absence nebo nedostatek kognitivních informací souvisejících s konkrétním tématem.

Určující znaky:

- nepřesné provádění instrukcí
- nepřesná interpretace znalostí v testu
- nevhodné chování (hysterické, nepřátelské, agitované, apatické)
- nedostatečné znalosti

Související faktory:

- alterace kognitivních funkcí
- změny paměti
- nedostatek informací
- nezájem učit se
- neobeznámenost se zdroji informací
- dezinformace uváděné jinými osobami

Snaha zlepšit znalosti (00161)

Vzorec kognitivních informací vztahujících se ke konkrétnímu tématu nebo k jejich získání, který lze posílit.

Určující znaky:

- projevuje zájem učit se

Příklad diagnostických problémů u P/K s DM

Kognitivní cíle	Nedostatečné znalosti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>o onemocnění DM</i> ➤ <i>o akutních komplikacích</i> ➤ <i>o chronických komplikacích</i> ➤ <i>o potřebě užívání léků (např. PAD)</i> ➤ <i>o selfmonitoringu</i> ➤ <i>o diabetické dietě</i> ➤ <i>o pohybovém režimu</i> ➤ <i>o specifické péči o chodidla</i> ➤ <i>o zásadách aplikace inzulínu</i> • ...
Psychomotorické cíle	Nedostatek zručnosti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>o aplikaci inzulínu (obecně i specificky z hlediska zvolené pomůcky – manipulace se stříkačkou, inzulínovým perem, inzulínovou pumpou)</i> ➤ <i>realizace selfmonitoringu</i> ➤ <i>při kontrole dolních končetin</i> ➤ <i>při ošetřování kožních lézí</i> ➤ ...
Afektivní cíle	Nedostatek motivace (Noncompliance 00079 doména: Podpora zdraví)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>pro celkovou změnu dosavadního životního stylu</i> ➤ <i>pro změnu v diabetické dietě</i> ➤ <i>pro adekvátní pohybovou aktivitu</i> ➤ <i>pro potřebu selfmonitoringu</i> • ...

Projektování edukace

Zahrnuje proces plánování a přípravy

Proč?

zamyšlení nad Ed. potřebami edukanta, k jaké změně a v jaké oblasti by mělo dojít; vymezení cílů Ed.

Koho?

Koho do Ed. zahrneme.
Všímáme si charakteristiky edukanta (k pohlaví, věku, vzděl., motivaci, zdrav. a psych. stavu, kognit. schopnostem, život. stylu, socio-kult. a ekonom. podmínkám)

Co?

Co bude obsahem Ed. Ve vztahu k potřebám edukanta (základní ed.? nebo reedukace?)

Jak?

Volba vhodných metod a forem ed., kt. jsou pro daného edukanta vhodné a budou odpovídat jeho potřebám

Kdo a kdy?

Který člen z týmu vzhledem ke své profesi a obsahu Ed. poskytne ve správný čas vhodnou Ed. – potřeba poslouposti a časového rozsahu Ed., nutnost spolupráce v týmu

Kde a za jakých podmínek?

V jakém prostředí bude Ed. probíhat, zda využijeme při Ed. podpůrné materiály a z jakých prostředků bude Ed. financována

S jakým výsledkem?

Promyslet způsob hodnocení jednotlivých změn a jaké nástroje se pro hodnocení zvolí.

Edukační cíle

Cíle musí být specifické a měli by se odrazit v P/K chování.

= očekávaný výsledek, kt. chceme dosáhnout

Výsledek je pozitivní kvalitativní a kvantitativní změna v edukantových vědomostech, dovednostech, postojích, návycích a hodnotové orientaci

Rozdíl mezi VÝSLEDKEM Ed. a Ed. CÍLEM na konci Ed. by měl být co nejmenším

- Krátkodobé (etapové) ▲ cíl jednotlivé edukační lekce, momentální potřeby P/K)
- Dlouhodobé (finální) ▲ cíl celé Ed. u konkrétního P/K)
- Nižší (**znalost, porozumět, aplikovat**) a vyšší

Edukační cíle – podmínky pro stanovení

- **Přiměřenost** - odpovídá schopnostem daného jedince
  - splnitelnost (!demotivace – příliš náročný V jednoduchý
  - schopnosti)
  - cíl podceňující P/K
- **Jasnost, jednoznačnost** (nelze jinak interpret.) a **kontrolovatelnost** (dosažení cíle možno zkontrolovat kdykoliv dostupnými prostředky)
- **Konzistentnost** – cíle jednotlivých Ed. lekcí jsou v souladu s hlavním cílem Ed. (nesmí být v rozporu) a vycházejí z něho
- **Komplexnost** – působnost na celou stránku osobnosti edukanta – kognitivní (vědomosti), afektivní (rozvoj osobnosti P/K a ovlivnění jeho postojů), psychomotorická
- Formulace vždy ze strany EDUKANTA = **pozit. změna má nastat**

Správné stanovení a formulace cílů

Taxonomie cílů:

- KOGNITIVNÍ – vzdělávací
- AFEKTIVNÍ – postojové, hodnotové
- PSYCHOMOTORICKÉ – výcvikové, praktické cvičení

Formulace cílů - aktivní slovesa ve spojení s tím, co má edukant vědět, tzn. **sloveso musí vyjadřovat činnost, kt. lze pozorovat kontrolovat**

Vhodné

Kognitivní cíle dle Blooma:

- **znalost (zapamatování)** - definovat, doplnit, napsat, opakovat, popsat, přiřadit, seřadit, vysvětlit, vybrat, určit
- **porozumět** - dokáže svými slovy formulovat, objasnit, vyjádřit vlastními slovy, interpretovat, opravit, ilustrovat, zkontrolovat
- **aplikace** – aplikovat, navrhovat, plánovat, diskutovat, uvést vzájemné vztahy, použít
- **analýza** – analyzovat, rozčlenit, provést rozbor, rozebrat, rozhodnout, rozlišit, rozdělit, najít vzájemné vztahy
- **syntéza** – kombinovat, modifikovat, skládat, navrhnout, sjednotit, shrnout, vyvodit obecné závěry
- **hodnotící posouzení** – zdůvodnit, argumentovat, obhájit, posoudit, zhodnotit, ocenit, prověřit

Afektivní cíle dle Kratwohla (zaměřeny na oblast vytváření postojů, přesvědčení, hodnot, názorů):

- přijímání (vnímavost)
- reagování
- oceňování hodnoty
- integrování hodnot
- začlenění systému hodnot do charakterové struktury

Psychomotorické (výcvikové) cíle dle Daeva – výsledek – P/K si osvojí určitý druh motor. zručností a návyků

- imitace (nápodoba)
- manipulace (praktická cvičení)
- zpřesňování

Nevhodné

- vědět
- dávat
- pochopit
- domnívat se
- uvědomit si
- mít
- osvojit si
- znát
- myslet
- rozumět
- poznat
- chápat

Formulace cílů

Vhodné

Afektivní cíle dle Kratwohla (zaměřeny na oblast vytváření postojů, přesvědčení, hodnot, názorů):

- **Přijímání** (vnímavost) – Ed. jsou ochotni věnovat pozornost určitým podnětům, kt. začínají postupně nad ostatními podněty preferovat; P/K//rodina má přijmout poznatky, fakta věnovat pozornost situacím, doporučením (*akceptovat, uznat, žádat, zaměřit se, pozorovat, věnovat pozornost*)
- **Reagování** - u edukanta dochází ke ↑ zájmu o daný jev a činnost jim přináší uspokojení (*dohodnout se, odpovědět, přizpůsobit se, diskutovat, vyjádřit, zapojit se, oznamovat, zkoušet, vyjádřit se*)
- **Oceňování hodnoty** - dochází k zvnitřňování hodnoty, chování edukanta má určitou stabilitu, hodnota je edukantem oceňována a stává se motivační silou P/K (*tvrdit, napomáhat, vybrat si, dokončit, připojit se, navrhnout*)
- **Integrovaní hodnot** - dochází k postupnému začleňování hodnoty do struktury a systému ostatních hodnot (*dodržovat, změnit, dohodnout se, spojit se, obhajovat, vyjádřit se, začleňovat se, řešit, rozhodnout se*)
- **Začlenění systému hodnot do charakterové struktury** - nejvyšší úroveň dané hierarchie, hodnoty získávají pevné místo v charakteru edukanta. K vyvolání požadovaného chování není nutný emocionální podnět. (*prosazovat, zaujmout stanovisko, diferencovat, dát najevo, navrhnout, objasnit, vyřešit, ověřit si, zkontrolovat*)

Formulace cílů

Vhodné

Psychomotorické (výcvikové) cíle dle Daeva – výsledek – P/K si osvojí určitý druh motor. zručností a návyků

- **imitace** (nápodoba)- P/K pozoruje praktickou činnost, kt. začíná napodobňovat
- **manipulace** (praktická cvičení) - P/K je schopen vykonávat požadovanou činnost na základě slovního návodu a je schopen vhodnou činnost zvolit, činnost se postupně zdokonaluje
- **zpřesňování** - vykonává činnost skoro samostatně, postupně je požadována činnost stále přesnější a koordinovanější než předtím
- **koordinace** - P/K vykonává činnost již samostatně, pohyby jsou koordinované a přesné
- **automatizace** - P/K má činnost zautomatizovanou, vynakládá na ní minimum energie při maximálním výkonu

Formulace cílů

Vhodné

Slovesa pro cíle v psychomotorické doméně (Bastable S., Essential of patient Education, 2005, s. 299):

Vnímání – přijmout, vybrat si, zjišťovat, rozlišovat, rozpoznávat, poznávat, oddělovat, všímat si, vybírat

Aktivizace – pokusit se, začít, osvojit si, udělat, ukázat, připravovat, přikročit, dosahovat, odpovědět, ukázat, pokusit se

Adaptace – adaptovat se, změnit, upravit, proměnit, opravit, plánovat, nahradit, vyměnit

Vytvoření – uspořádat, sloučit, vytvořit, sestavit, přetvořit

Formulace cílů

Vhodná:

- Pacient dokáže sestavit jídelníček na 1 týden podle zásad racionální výživy a zdůvodnit zařazení zvolených potravin.

Nevhodná:

- Pacient je seznámen se zásadami racionální výživy (*odráží to činnost edukátora, ne činnost edukanta*)
- Pacient bude znát zásady správné životosprávy (*nelze zkontrolovat, cíl je postaven v obecné rovině*)

Vhodná:

- Žena/klientka demonstruje správnou techniku samovyšetřování prsníků palpační metodou

Nevhodná:

- Klientka je seznámena s technikou samovyšetřování prsníků.

Formulace cílů

Pro splnění formální požadavky na strukturu cílů a výsledných kritérií je nutno, aby obsahovali:

- **Konání** (výkon P/K nebo rodiny), které se očekává, má být viditelné a měřitelné
- **Podmínky** za jakých se konání u P/K projeví
- **Kritéria** (jak dobře nebo s jakou přesností bude P/K

Z cílů musí být jasné, jaké vědomosti, postoje nebo zručnosti P/K po edukaci dosáhl a jak se to projeví v jeho konání

Omyly při formulaci cílů

- Cíl popisuje aktivitu edukátora ne edukanta
- Cíl zahrnuje více jako jedno očekávané chování
(2 aktivní slovesa *vybírat a připravovat*)
- Vynechání některého ze 3 komponentů: podmínka, chování, kritérium
- Chování není vyjádřeno aktivním slovesem, tzn. stává se neměřitelným
- Nereálný cíl, nedosažitelný pro P/K
- Cíl je rozvláčný (obsahuje zbytečné informace)

Náležitosti Ed. plánu

- Stanovení priorit v Ed. – sestavení pořadí ed. témat dle důležitosti
- Stanovení učebních cílů v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické
- Počet předpokládaných lekcí vzhledem k ed. potřebě (1 lekce=1téma)
- Zodpovědná/é osoba/y v jednotlivých lekcích
- U jednotlivých lekcí vytyčení krátkodobých cílů
- Stanovení vhodných edukačních metod
- Stanovení obsahu v jednotlivých lekcích (osnova)
- Harmonogram
- Organizace a pomůcky
- Způsob hodnocení výsledků v jednotlivých lekcích a na závěr edukačního procesu
- - plán Ed. upravovat dle individuálních potřeb P/K, délka a čas jsou flexibilní
  - předem si přemyslet a připravit pomůcky
  - vhodné prostředí a soukromí
  - spolupráce s P/K zvýší jeho motivaci

Realizace I.

- Vychází z ed. plánu, kt. byl stanoven v projektové fázi, respektuje individualitu a specifické potřeby P/K
- Edukační jednotka - edukační setkání s P/K nebo rodinou
  - pro P/K v nemocnici cca 10-20´
  - v domácím prostředí cca 20-30´
  - skupinová edukace cca 45-90´(vždy platí zohlednění individuality P/K, zdravotního a mentálního stavu)
  - 1 edukační hodině ne více než 4 důležité výsledky, kt. má P/K nebo rodina dosáhnout

Realizace I.

Fáze:

- Příprava ZP
- Příprava edukanta
- Příprava prostředí, materiálního zabezpečení

Realizace

Příprava ZP

- dlouhodobá z hlediska vytýčených dlouhodobých cílů Ed. u P/K,
- bezprostřední – příprava na konkrétní lekci)
  - způsob přípravy – ovlivněn charakterem konkrétní edukační lekci, formě edukace, materiálních didaktických prostředků, organizačních podmínkách zařízení
  - písemné zpracování – téma, cíl, metoda, forma a obsah edukace, použití pomůcek a způsob hodnocení edukační lekce

Realizace

Příprava edukanta

- P/K zná důvod Ed. a edukační cíle

akutní fáze nemoci – bariéra Ed.

- poskytnutí nezbytných info, týkající se aktuální situace/problémů P/K
- při stabilizaci stavu – P/K vyčerpán předchozí akutní fází = čas, trpělivost, postupné předávání info.

chronické onemocnění – vleklé symptomy, střídající se fáze kompenzace/ dekompenzace nemoci

- pocity strachu, obav, negativismus ...- častokrát neochota, snížená motivace k Ed., po stabilizaci stavu, přijetí nemoci (naučí se snít žít) – ochota ke spolupráci
- střídání období pro dodržování doporučení

Realizace (Petlák, 2004)

Fáze:

- **Motivační** – vyvolat zájem
- **Expoziční** - seznámení s novým učivem prostřednictvím adekvátní organizační formy, metod, pomůcek a didakt. techniky
- **Fixační** – prvotní opakování a upevňování osvojených poznatků, postupů, návyků
- **Diagnostická** – prověření získaných poznatků ...
- **Aplikační** – cíl - edukant prakticky využívá to, co si v procesu

Realizace II.

Struktura edukační lekce (Juřeníková, 2010, s. 54-55)

- ❖ seznámení s cílem Ed. a motivace k edukaci
- ❖ opakování dříve probraného tématu (např. rozhovor)
- ❖ seznámení s novým učivem
- ❖ opakování a procvičení nového učiva
- ❖ shrnutí podstatných bodů Ed. a případné samostatné zadání práce (nastudování letáku, brožury související s tématem)
- ❖ seznámení s tématem příští Ed.

Hodnocení Ed. Procesu

- Edukanta (co říká, řeč těla, reakce)
- Ed. procesu
- organizační zajištění edukace

Edukační výstupy

Produkty vzdělávání

Výsledky
= bezprostřední změny

vlastnosti

- kognitivní (osvojené znalosti, změny v intelekt. úrovni aj.)
- kognitivně-motorické (dovednosti senzomotorické, manuální, řečové, komunikativní aj.)
- kognitivně afektivní (zájmy, postoje, přesvědčení, hodnot. orientace aj.)

Efekty

= dlouhodobý charakter

- u jedinců
- v celé společnosti

Hodnocení Ed. procesu

Verbální (písemné, ústní), neverbální zejména u dětí (nálepky, razítka, smajlíky apod.)

z hlediska stanovených cílů – krátkodobé, dlouhodobé

formativní (průběžné)

- Individuální, bez komparace s dalšími edukanty

Cíl:

- ověření aktuálních znalostí, dovedností, pokroku edukanta
- detekce nedostatků/chyb/ slabých míst/aktivity v průběhu Ed. procesu
- zpětná vazba pro zúčastněné
- motivace pro dosažení vytýčených cílů

sumativní (závěrečné)

- na závěr Ed. procesu, před propuštěním P/K
- Odpověď na dotaz: „Co se P/K naučil?“ Má požadované vědomosti, zručnosti, postoje, které byli v cílech vytýčené?

Hodnocení Ed. procesu

Výběr metody pro hodnocení závisí od typu učení:

- Kognitivní – kladení otázek (rozhovor, dotazník, test)
- Senzomotorické – pozorování P/K při výkonu
- Afektivní – obtížnější hodnocení (např. posouzení odpovědí na cílené otázky, vyslechnutí názoru, cílené pozorování)
- Realizace zápisu o Ed. P/K;
součástí je i hodnocení záznamů v dokumentaci
(institucionální,
domácí péče)
- Sebaevaluace edukátora (adekvátnost zvolené strategie,

Hodnocení Ed. procesu

Nejčastější důvody vedoucí k nedosažení cílů (Závodná, 2005)

- nevhodný odhad potřeb
- nereálně stanovené cíle
- nevhodná strategie učení
- nedostatečná motivace
- nepřiměřený časový plán
- množství informací / nedostatek informací
- neefektivní komunikace

Literatura:

- Bastable S., *Essential of patient Education*, Jones & Bartlett Learning, 2005, s. 502 ISBN-13: 978-0763748425
- Juřeníková, P., *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi* Praha: Grada, 2010 ISBN 978-80-247-2171-2
- Magurová D., Majerníková L. *Edukácia a edukačný proces v ošetrovatel'stve*, Martin: Osveta, 2009, s. 155, ISBN 978-80-8063-326-4
- Nemcová J., Hlinková E. *Moderná edukácia v ošetrovatel'stve*, Martin. Osveta, 2010, s. 259, ISBN 978-80-8063-321-9
- Ošetrovatelské diagnózy: Definice a klasifikace 2015-2017, 10. vydání ISBN 978-80-247-5412-3

Literatura:

- Petlák, E., *Všeobecná didaktika*, Bratislava: Iris, 2004, s. 270 ISBN 8089018645
- Průcha Jan *Pedagogická encyklopedie*, Praha: Portál, 2009, s. 936, ISBN 978-80-7367-546-2.
- Průcha, J. *Moderní pedagogika*, 5. aktualiz. a doplněné vydání, Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0456-5.
- Raudenská J, Javůrková A. *Lékařská psychologie ve zdravotnictví*, Praha: Grada, 2011, s. 304 ISBN 978-80-247-2223-8.
- Závodná V. *Pedagogika v ošetrovatel'stve*, Martin: Osveta, 2005, s. 117, 808063193X